

думка стає свого роду «жертвою», яка довірилася старій установці, яка вже не відповідає ні поточному моменту, ні духу часу, ні потребам суспільного розвитку.

Як показує історичний досвід розвитку суспільної думки, її об'єктом часто стають однотипні, багато в чому схожі за змістом і структурою факти, події, явища. Це призводить до того, що ставлення до них з боку мас характеризується певною одноманітністю і стійкістю: за тими фактами, подіями, явищами, на які суб'єкт суспільної думки реагував неодноразово, а тим більше дуже часто, формується і затверджується стереотип його ставлення до них. У таких випадках прояв суспільної думки можна розглядати як результат віднесення раніше сформованих масових оцінок до об'єкту дійсності, який виділився у даний момент. Саме завдяки наявності та живучості стереотипів, які несуть в собі міцно вкорінене ставлення мас до схожих об'єктів дійсності, можна часом спостерігати миттєву реакцію суспільної думки, якій не передували зіткнення індивідуальних, групових думок, гострі дискусії, довготривале визрівання загальної точки зору. Властива стереотипу підвищена емоційність підсилює оцінювальний характер суджень суспільної думки. У масовій свідомості стереотипи оживають завдяки багатому змісту соціальної пам'яті. Зосереджений у ній у стислій, концентрованій формі різносторонній досвід людей, їх оцінки минулих подій, явищ, процесів одним разом виливаються в однозначну реакцію суспільної думки на зовнішній об'єкт.

Отже ціннісні орієнтації виступають рушійною силою динаміки суспільної думки, виявляють себе через стійку, емоційно насичену, непідробну увагу людей до різних фактів і подій, явищ і процесів, через їх активне бажання висловити її в своїх судженнях і оцінках, емоційно-вольових актах, вчинках і діях.

Література

1. Липпман У. Общественное мнение / У. Липпман // – М.: Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. – 384 с.

О. В. КУБРАК

Сумський національний аграрний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОШЕННЯ ДО СУЇЦИДУ В ЗВИЧАЄВОМУ ПРАВІ ТА В ЗАКОНОДАВСТВІ ДЕРЖАВ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ

Древні норвезькі саги не містять свідомства про суїцид як про негідну воїна слабкість. Пізніше на це наклалося ще й християнське уявлення про самогубство як гріх, що ганьбить весь рід. Забобони поширювалися на все, що пов'язане з суїцидом. Вважалося, що душа

самовбивці не йде ні в рай, ні в Вальгаллу, а примарою блукає по землі. У старому норвезькому праві суїцид розглядається як «безчесне вбивство». У Зводі Норвезьких законів від 1687 року записано: «Тих, хто позбавив себе життя, не слід ховати при храмі, або на цвинтарі, а їх майно переходить господареві. Це не поширюється на тих, хто це зробив від хвороби, або з люті» Тим же актом священикам заборонялося кидати землю на труну і читати молитву на похоронах самогубці. Цей закон не передбачав покарання за замах на самогубство, як в Англо-саксонському праві, за винятком військових, яких за спробу суїциду, щоб уникнути тілесних покарань, засуджували до довічних робіт. З лібералізацією права відношення до суїциду стає більш терпимим. У 1828 році Комісія кримінального законодавства заборонила карати за спроби до самогубства. У 1902 році дозволено проводити похоронні церемонії. Однак в суспільній свідомості сучасних норвежців міцно зберігаються культові стереотипи вікінгів, в яких вся сфера суїциду піддається табу. Це знаходить відображення у внутрішній політиці держави. Норвезька корпорація телебачення і радіомовлення не проводить ніяких інформаційних програм з суїциду, навіть якщо ці програми проводять провідні експерти в цій області. Протягом ста років відсоток самогубств в Норвегії залишався постійним і досить низьким – 5-6 чол. на 100 тис. населення, і лише в 1960-х роках зріс до 7. Сьогодні кількість самогубств в Норвегії може рости насамперед за рахунок іммігрантів, які приїхали з тих країн, де це є культурно прийнятною нормою – з Південної і Південно-Східної Азії. Випадки суїциду рівномірно розподілені по всій площі Норвегії. Чого не можна сказати про час. Кількість самогубств мінімальна взимку, але різко підвищується в травні-червні. У цей час найбільш різко відчувається оновлення природного циклу, а разом з тим і циклу людських проблем, від яких люди намагаються втекти. Але в цілому Норвегія одна з найбільш благополучних в плані суїциду країна, саме в силу збереження традиційних стереотипів свідомості, в яких мати більше зосереджена на вихованні дітей, а батько традиційно займає центральне і чільне місце в сім'ї. Саме традиція, стримуюча поширення фемінізму в Норвегії, на думку провідних експертів в області суїцидології, стримує і зростання самогубств, особливо серед дітей та підлітків, і це особливо видно у порівнянні з іншими скандинавськими країнами.

У Данії надто високий відсоток дитячого суїциду. Дитина занадто залежить від матері і не переживає перехідний вік, коли соціальні чинники порушують цю залежність. «Данський суїцид» послужив прототипом для визначення цілого типу сіуцидальних мотивів в психології як синдром «втраченої залежності». І ставлення суспільства до суїциду цілком толерантне.

У Швеції основні мотиви суїциду – соціальні амбіції, хворобливий

страх і почуття провини за власну невідповідність, некомпетентності, неспроможність. Все це в сумі веде до раннього розриву зв'язку між матір'ю і дітьми. Коли жінки поглинені кар'єрою, бізнесом і соціальним престижем, тоді їх діти в період свого особистісного становлення не отримують належної уваги. Сіуціди в Швеції експерти визначили як «performance type» – «виробничі», і виділили три основні причини, специфічні для цієї країни: секуляризм, пацифізм і егалітаризм, що виростили з протестантської етики з її акцентом на наполегливу працю, ощадливість, персональну відповідальність за недосконалість світу.

У стародавньому праві фінів немає жодних вказівок на відношення до самогубців. Перші вказівки з'явилися в Загальному зводі законів від 1442 року, в якому суїцид розглядався як злочин проти держави, і таким чином відносився до кримінального, а не церковного права. Якщо самогубство здійснював божевільний, то його ховали за межами кладовища без традиційної церемонії. Інша справа коли самогубство чинила людина при здоровому глузді. Його тіло несли в ліс і спалювали на похоронному багатті. Потім прах ховали, але цю церемонію проводив не священик, а кат. У 17 столітті замах на самогубство карався як злочин – публічним духовним осудженням. Кримінальний кодекс 1734 року посилював покарання. Суїцидників, що оставалися живими, садили у в'язницю на хліб і воду, або пороли. Королівський указ від 1739 року пропонує проводити обстеження кожного трупа на предмет можливого самогубства. Нове Церковне уложення 1870 року скасувало заборону на поховання поза кладовищем, але воно як і раніше залишається без церемонії. Число самогубств в Фінляндії з початку по кінець XIX століття зросло в п'ять разів, від 1 до 5 на 100 тисяч. У 1930 – 31 роках, під час Всесвітньої економічної кризи, цей показник зріс до рекордної кількості – 23. Протягом Другої світової війни і після неї він став знижуватися і з 1955 році коливається між показниками 19-22 на 100 тисяч. У сучасній Фінляндії способи і статистика суїциду розрізняються залежно від статі і від району. Зазвичай чоловіки вважають за краще вішатися, а жінки – труїтися. Серед чоловіків вішаються більше люди нижчих соціальних груп, а особи високого становища і молоді воліють приймати отруту. Жінки в Фінляндії, на відміну від чоловіків, вени собі не розкривають. У Фінляндії, країні тисяч озер, утоплення як спосіб суїциду зустрічається рідше, ніж в інших країнах. Якщо і має місце, то це, як правило, жінки. Викидатися з висоти так само не фінський стиль. Його стали практикувати недавно і ті, хто потрапив під вплив екзотичних танаталогічних субкультур, а так само з початком будівництва в Гельсінкі висотних будівель. Стрибають більше жінки. Зарізування і заколювання ніколи не були популярні в Фінляндії. Лише на зорі хірургічної ери, в перші два десятиліття XX століття, це було досить модно.